

Vladimír Sorokin
MANARAGA

PISTORIUS & OLŠANSKÁ

V l a d i m í r S o r o k i n

MANARAGA

V l a d i m í r S o r o k i n

MANARAGA

Pistorius & Olšanská
Příbram 2017

© Vladimir Sorokin, 2017

Translation © Libor Dvořák, 2017

ISBN 978-80-7579-017-0 (PDF)

ISBN 978-80-7579-005-7 (tištěná kniha)

13. března

Večer: šašlik z jesetera na Idiotovi. Román *plnohodnotný*, váha polotěžká, 720 g, 509 stran, papír bezdřevý, celoplátěná vazba. Plně to postačilo na osm špízů.

Jak bylo dohodnuto, kolem rožniště se usadil klient + sedm jeho hostů. Samozřejmě nejen proto, aby se přesvědčili, že pálím opravdu první vydání, konkrétně knihu za 8 700 liber, a že jsem jim nepodstrčil nějakou severskou detektivku 21. století o sto padesáti odstínech šedi. Žádali si umění. A to taky dostali.

Všechno dokonale sedělo. Byl jsem na výši.

I když jediné book'n'griller ví, kolik ho čeká úskalí. Ale to už je naše *interní kuchyně*. Romány se, jak známo, vždy tiskly na různých papírech. Hořet proto mohou taky různě. Myslitelné je jak pouhé doutnání, tak i prudké zážehy, po nichž se hořící papír vznáší vzhůru, lepí se na maso nebo poletuje klientům nad hlavami. Naše rožniště proto mají speciální vývěvy, které dokážou podobné anomálie v podobě zbytků shořelého papíru odsát. Ty však používají převážně začátečníci. Skutečný mistr musí tvořit jediné rukama a hlavou. Ty vývěvy totiž vždy přidusí nejen plameny, ale i podívanou: Kniha musí být *jasná a výrazná*, musí plápolat a ohromovat. Zkušený mistr je povinen celý tento proces propočítat jako šachovou partii a poté chladnokrevně balancovat nad propastí. Vazba, kapitálek, koženka, karton, látkové vložky ve hřbetě, záložky, kaseinové lepidlo, sušené květinčky mezi stránkami, ale také knižní vši a štěnice – to všechno jsou skryté hrozby, s nimiž musíme počítat. Jednomu kuchaři kdysi vzplanul mikrofilm ukrytý ve hřbetu knihy někdy v polovině 20. století. Jiný měl zase problémy se Sto dvaceti dny Sodomy ve vazbě z lidské kůže.

Možné je zkrátka všechno, naprosto všechno... Stačí sebemenší pochybení, nejistota nebo naopak přílišná sebejistota – a katastrofa je nevyhnutelná. Moje profese je spojena s velkým rizikem, V nejlepším případě přijdete o peníze a dočkáte se vína vychrstnutého do tváře či ran do hlavy drahým nádobím. V horším případě si vykoledujete *měkkou*, ale začasť i tvrdou kulku. Antikvární hostiny si v naší době stále častěji objednávají kriminálníci – a po válce je Evropa přecpaná zbraněmi. Dnešní Němec je ohlas zlaté předválečné doby.

Riziko vzrůstá, když se pánové ve smokincích a dámy s brilianty posadí *kolem* grilu a kuchař nemá zajištěný týl. Proto jsem taky *kuchař na turné*, a ne řadový book'n'griller. Když rožniště ze všech stran obklopí klienti s prázdnými talíři, okamžitě si vybavím onoho legendárního kouzelníka, který kdysi objížděl evropská města a fascinoval publikum trikem, při němž si prst prorážel hřebem. Je to fórek vskutku elementární, s výsledkem plně závislým na zorném úhlu prostáčeků v obecnstvu. Jednou ale přiožralí prostáčekové polapili „kouzelníka“ někde na náměstí a halasně se dožadovali svého. Hřeb mu přinesli a obstoupili ho ze všech stran. Iluzionistovi tak nezbylo než si prst doopravdy probodnout. Bolestnou grimasu pak lid vnímal jako úsměv. V tu chvíli kouzelník došel skutečného uznání. Jenže my si želbohu ani nemáme co probodnout. Celá moje výlučná profese buduje čistě na faktickém umu.

Chvála Ohni jsem se za těch devět let naučil zacházet s knihami *správně*. Mezi námi se tomu říká, že kuchař *dobře čte*. Já *čtu* obstojně. Což znamená, že stránky planou jedna po druhé, klienty fascinují, maso syčí, oči se lesknou a honorář roste...

Pokud si ke knihám nenajdete ten *správný přístup*, jsou jako koně – divoké a svéhlavé. Já si k nim však přístup našel, bez ostruh a bez bičíku. Jsem ztělesněná laskavost, jen a jen laskavost... Knihy pro mě nejsou prostě *dříví*, jak se jim říká v našem ilegálním kuchařském bratrstvu. Však je taky kniha celý svět, byť navždy zmizelý. V tomhle ohledu jsem romantik. Jsem potomek humanitně vzdělaného otce, vnuk stomatologa, pravnuke advokáta a praprapravnuk rabína. Proto dobře vím, že když má člověk takovou knihu

opravdově rád, ona mu odevzdá všechno své teplo. No a já chovám v oblibě ruskou klasiku, i když alespoň doprostředka jsem nepřčetl jediný ruský román. Rozhodně však nehodlám připravovat steaky na druhořadém autorovi typu Gorkého. Jinak ale společně s mou *chytrou* blechou známe celou klasiku nazpaměť: stručný námět, životopis autora se všemi detaily i přesné datum, kdy *poleno* vyšlo. To musí bezpečně znát každý kuchař, dokonce i kdyby knihy vůbec číst neuměl. A takových lidí je bohužel stále víc. I když je na druhé straně pravda, že má-li knihu dobře *přečíst* kuchař, tak ji nakonec ani číst nemusí. Takový je paradox 21. století. „O tempora, o mores!“ volával můj nebožtík otec, vysokoškolský profesor. A já si jako chlapec myslel, že mluvím o tempuře, kterou nabízeli v jedné japonské jídelně hned za rohem. Už tehdy se ve mně zřejmě probouzela kuchařská duše.

Za těch devět let mi právě ruská literatura přinesla velmi slušný příjem. Díky jejím planoucím stránkám jsem prošel strastiplnou cestou od řadového kuchaře v ilegálních hongkongských pajzlech až po tříhvězdičkového *chefa on call* a mohu si dovolit zájezdní šňůry po celém světě. A zapomínat nesmím ani na Zkušenost, tu „dceru krušných omylů“, jak praví Puškin. A na její matku Náhodu. A sestru Intuici.

Všechno přichází s léty, opravdu všechno...

Proto musíme knihu milovat. A jistě není náhodou, co říkával můj patron Zokal, který dostal za legendární noční banket v Aténské knihovně doživotí: „Nejkrásnější dárek je kniha.“ Ke čtyřicátinám jsme mu my tehdejší *kuchtíci* věnovali první vydání Dr. No, protože jsme věděli, že připravuje obrovskou grilovací party na sebraných spisech Flemingových pro rodinku jednoho amerického miliardáře, který byl celý blázen do Jamese Bonda.

Takže ať žijí *ty správné* knihy v ohni!

Já měl dnes k dispozici vel-l-l-mi správnou klasiku – svazek Dostojevského vydaný už za spisovatelova života.

Mým klientem byl bohatý Berličan a k tomu sedm dalších hostů obou pohlaví. Jídelníček byl přirozeně ruský: kaviár, vodka, *pirozhki* + jediné teplé jídlo v mém podání – jeseter na Dostojevském.

Vše proběhlo hladce. Knihu jsem dokázal *přečíst* ideálně – ani pomalu, ani rychle a s minimem dýmu. Prostě klasika. A byl jsem ve formě! Jednou ze základních premis naší profese je kuchařova schopnost listovat hořícími stránkami tak, aby planuly rovnoměrně. Obracíme je speciálním kovovým mečíkem, jemuž se v naší hantýrce říká „excalibur“. Každý kuchař má svůj vlastní, vyrobený na zakázku. Já si po poslední šťáře v Palo Altu pořídil nový, titanový s kostěnou rukojetí. Můj meč mě nezklamal ani tentokrát.

Osm špízů s kousky šíleně chutného jesetera jsem servíroval na stříbrném podnosu bez oblohy a zeleného zdobení. Potrpím si na čistotu žánru. A k tomu roederer, mimochodem ročník mé dospělosti.

„Bon appetit!“ popřál rezervovaně pán domu svým hostům.

Jakmile se na talíři před každým z hostů ocitla grilovací jehla s ještě syčícím jeseterem v ceně pěti tisíc liber, věštícím eventuální pětiletý nepodmíněný trest odnětí svobody, dosavadní nenucená společenská konverzace, komentáře k mým kejklům nad roštěm, bezděčné výkřiky a citoslovce zmlkly. Ostatně ty dvě pětky jsem v jejich gurmánských zřítelnicích jasně četl. Nad bíle jantarovým jeseterím masem se zlatavou kůrčičkou se vznášela lehká pára.

Osm pohárů se potkalo a tiše cinklo do naprostého ticha. Dámy a pánové usrkli sektu a chopili se příborů. Po porcelánu skříply nože a vidličky dopravily do jejich úst první sousta dýmajícího jesetera.

Následovaly sotva postřehnutelné zvuky opatrného přežvýkávání.

Dámy a pánové žvýkali svůj vlastní trestný čin.

Právě tenhle zvuk a napjaté ticho se nedají srovnat s ničím. To je ta neviditelná odměna, jež není měřitelná ani penězi, ani rizikem. Je to naše *konkrétní* hudba. I Cage by záviděl.

Vše, co následovalo, se dalo předpokládat: bezděčná zvolání a vzdechy, křečovitě vtípky i chvála na adresu toho, kdo v bílém stál hned vedle roštu:

„Opravdu jste se překonal, maestro!“

„Susanno... Cítíš pach sta tisíc, jež Nastasja Filipovna hodila do plamenů?“

„Koliks vlastně dnes kvůli mně propálil, miláčku?“

„Jsme delikventky, Barbaro!“

„Ach bože, ta ryba má příchut' šílenství!“

„Až se stydím to přiznat, ale vlastně i jesetera jím dnes poprvé, Thomasi.“

Taková je zkrátka milá nezáladná buržoazie, automaticky respektující každou módu. To jsou neklidnější a nejméně úskoční klienti.

Noc: Klub BLEIBTREU; po lehké večeři tequila s ledem + doutník Arturo Fuente Opus X.

Jinak ale piju málo. A nekouřím. Po takovém úspěšném *čtení* si však můžu dovolit pár sklenic tequily s ledem + vykouřit dominikánský doutník. Dominikánské doutníky jsou totiž mnohem příjemnější než kubánské... *Relax, relax, book'n'grill chef.*

10 tisíc liber za večer – to tedy není špatný vejvar. Výše mého honoráře přesáhla cenu knihy, což je značka kvality. A když roste honorář, vzrůstá i pocit *hlubokého* zadostiučinění. Pěstuj si postavení, *book'n'grill chef!* Vcelku jsem opravdu spokojen. Jak se svou profesí, tak s osudem. Ačkoli – v mém životě se ledacos neutvářelo zrovna hladce. Book'n'griller je však zvyklý na ledasjaké šrámy, to je jeho denní chleba.

Pobáťávám doutník, lovím z kapsy „balík“ elegantních polo-průhledných britských bankovek se samolibou tváří panovníkovou, jednu z nich vytahuju, skládám z ní beránka, stavím ho do popelníku a podpaluju. Je to obětina digitálnímu světu, který nám zajistil práci. Tenhle rituál si dopřávám po každém zdařilém večeru. Moderní bankovky hoří prabídně, musíte je podpalovat zas a zas...

Kdyby lidé dál tiskli a četli papírové knihy, v lepším případě bych griloval pražmy v nějakém lázeňském hotelu, no a v tom horším bych vařil špagety ve všelijakých zapadácích rodné Budapešti. Šéfkuchařem bych se ale nestal nikdy, protože neumím řídit lidi. Světový tiskařský stroj se ale chvála Ohni zastavil a teď už si jen tiše rezaví. Gutenbergova epocha skončila totálním vítězstvím elektroniky.

V našem světě už se tisknou jen peníze. Dokonce i poštovní známky zmizely v propadlišti dějin. Zato bankovky žijí podnes...

Peníze na rozdíl od knih hoří špatně. Proto se taky na nich grilovat nedá.

A stejně je s podivem, že hotové peníze jsou stále ještě v permanci. Bože, Bankovko! Jak neuvěřitelně stabilní jsi v tom oceánu elektronických záblesků!

Nicméně – ať žije Literatura!

Book'n'grill se přece zrodil v okamžiku, kdy lidstvo přestalo tisknout knihy a nejlepší z těch dosavadních proměnilo v muzeálie. A zakázané ovoce lidi táhne odjakživa. Devadesát procent knih, jež jsme vytiskli, skončilo ve sběrnách, či dokonce jen tak na smetištích, protože v domácnostech zabíraly příliš mnoho místa. Zato těch zbylých deset procent, které se ocitly v knihovních a muzejních sbírkách, inspirovalo elitu lidstva k podivuhodné vášni. První steak byl připraven v Londýně před dvanácti lety, a to na prvním vydání Plaček nad Finneganem, ukradeném z Britského muzea. Ugrilovali si ho a poté snědli čtyři velcí muži: psychoanalytik, florista, burzovní makléř a kontrafagotista. Tak se zrodil book'n'grill. Takhle vzniklo to neodbytné puzení, jež se v oněch rychle uhánějících letech změnilo ve vznešenou tradici...

Inu ano – Angličané se tehdy ocitli „v čele celé planety“ (jak zpívá Jurij Vizbor). Čtveřici gentlemanů, kteří světu přinesli novou módu, tehdy překřtili na „nové Beatles“, snad i proto, že křestní jména tří z nich se kryla se jmény členů liverpoolské čtyřky – John, George a Paul. Kontrafagotista se jmenoval Gregor. Jak ti někdejší, tak i dnešní vtrhli do evropského poválečného světa jako vichřice. No ano, po válce se najednou všem zoufale zachtělo *číst*. Zloději se vrhli do knižních archivů, kdežto gurmáni a zlatá mládež do prvních ilegálních *čítáren*. Teprve pak tam zamířili i maloměšťáci. Musely to být zlaté časy... Ten, kdo se tenkrát ocitl v pravou chvíli na pravém místě, hrabal prachy lopatou a druhořadý kuchař z lidové jídelny za pár měsíců nasekal celé jmění. Mnojo, škoda že jsem se nenarodil o pět let dřív... V oněch bláznivých letech lidí, fascinovaní samotným procesem, na kvalitu nehleděli. *Četba* tehdy byla spíše rychločtením: dýmu, sazí a zplodin si nikdo nevíš-

mal. A nějaké chuťové prožitky? Škoda mluvit: bohatí zblblíci, kteří se mávnutím kouzelného proutku proměnili v gurmány, vesele hltali vysušený steak z mečouna, připravený na Starci a moři, spálenou arracheru na Dos Passosovi či naopak polosyrové vepřové na Švejtkovi...

Jenže už po nějakém půlroce, kdy se zprávy o krádežích v knihovnách a muzeích staly záležitostí zcela běžnou, lidstvu nezbylo než prohlásit book'n'grill za zločin, a to nejen proti kultuře, ale i proti civilizaci jako celku. Damoklův meč zákona se najednou vznášel nejen nad kuchaři, zloději knih a klienty, ale i nad jejich hosty, kterým se zachtělo ochutnat jehněčí krkovičku na Donu Quijotovi či steak z tuňáka na Bílé velrybě. První soudní procesy byly velmi okázalé a přirozeně končily vysokými tresty: lidstvo se rozhodlo, že své kulturní dědictví bude ochraňovat. Lidé opravdu osvícení se zalekli, že bez muzeálních knih se homo sapiens definitivně promění v opici s iPhonem v tlapě. A tak byla kniha zapsána do Červené knihy.

Nic lepšího jsme si nemohli přát, protože to ceny book'n'grillu okamžitě desetkrát zvedlo. Diletanty to zcela eliminovalo a *číst* začali jen skuteční profesionálové. Zrodila se Kuchyně – s tradicí, rituálem, hierarchií, financemi a bodyguardy. Riziko ovšem vzrostlo. Kdekdo se dočkal pořádného flastru a ilegální kuchaře nejdříve bez okolků zařadili do kategorie mezinárodních teroristů. To bylo samozřejmě přehnané a kriminálnícké aureoly z té doby se zřejmě nezbavíme už nikdy. Ale nic, pánové – jsme komety book'n'grillu, které za sebou spálily všechny mosty. Z osobní zkušenosti můžu potvrdit, že kdo griloval syčící hovězí plátek na Shakespeareovi získaném s pistolí v ruce, kdo stál vedle rožniště ve vysoké sněhobílé kuchařské čepici a zíral na soustředěně přežvykující zbohatlíky, aristokraty, politiky, gangstery a herce a kdo si zvykl dostávat za svou práci tlustou obálku s opravdovým „balíkem“, ten už se ke sporáku v obyčejné restauraci nikdy nepostaví. A nad vším tímto zakázaným luxusem se vznáší Damoklův meč zákona. Na jeho chladné čepeli se sráží pára ze syčících steaků a krůpěje takto vzniklého kondenzátu nám varovně dopadají na hlavy: kap, kap, kap... šest let, devět let, doživotí. Mě ty kapky už neděsí, ale vedou

mě k disciplíně. Jsem zkušený, *vypečený* mazák. Hlídám si formu, neustále se rozhlížím, čenichám, kličkuju a zametám stopy. Jistě, riskantní to je, ale k čemu by byl život bez rizika? Ovesná kaše se zavařeninou, všední práce za všední mzdu, potom důchod, stáří a hrob...

Dým z doutníků, příjemná hudba + krásné ženské postavy v pološeru vyvolávají celý příval vzpomínek. Vybavil jsem si svou úplně první grill-party. Poválečná Varšava, *polní* kuchyně v betonovém sklepě, stůl prostřený pro tři, půlkulatá tlama pece, tři křepelky rozložené na roštu. Mé vlastní ruce v bílých rukavicích vytahují z brašny Lovcovy zápisky, starý Zokal stojí hned vedle a povzbudivě mhouří zateklé oči: Všechno bude v pořádku, chlapče. Vypouštěl mě na samostatnou plavbu. Chápal jsem to jako diplomovou práci book'n'grillera.

„Mladý muži, vy jste první *ruský* kuchař, s nímž jsem se setkala,“ pronesla tehdy dáma, jejíž úzkou tvář si budu pamatovat celý život.

„Pevně doufám, že vás nezklamu, madam,“ odpověděl jsem v duchu svého milovaného Jeevese, i když uvnitř jsem se celý třásl.

O knihu připravili jednoho lvovského antikváře, jemuž přitom zloději museli tak trochu prolomit lebku. Naštěstí přežil, protože pracovat s *mokřým dřívím* z mordů se mezi námi zrovna nenosí.

Měl jsem tenkrát štěstí – Turgeněv hořel báječně, můj první stříbrný excalibur se jen míhal a blýskal, křepelky na ohni jemně popraskávaly a klienti se tou podívanou nepokrytě kochali. *Spectacle* je v naší profesi skoro stejně důležitý jako konečný výsledek. Klienti si přejí vidět podmanivou ohnivou show – bez dýmu a puchu. Jak nám vždy vštěpoval starý Zokal: „Pamatujte si, že na roštu musíte vyvolat a pak udržovat proces připomínající průjezd Jupiterova spřežení po jitřním nebi!“

Polovinu svého prvního dolarového „balíku“ jsem tehdy odevzdal svému učiteli. Za druhou polovinu jsem přesně podle zvyku uspořádal večírek pro bývalé kuchtíky ze Zokalova hnízda. Za pár krejcarů jsme si pronajali jakýsi starý prorezlý šíf, na palubu přivlekli stůl, zavalili jsme ho lahůdkami a pitím, objednali si dva harmonikáře a vyrazili po Visle. Mezi těmi sedmi kuchtíky jsem já byl jediný *Rus*. Tři z nich pokrmy připravovali na anglických knihách,

dva na francouzských a ten poslední na španělských. Ostatní si ze mě sice trochu utahovali, ale s úctou: dost jsem riskoval, protože *ruský* gril tehdy ještě neletěl. Velcí mistři jako Mohno nebo Rubinštejn se sotva začínali prosazovat. Prozíravý Zokal mě ale moudře nasměroval právě na ruskou literaturu – a ať jsem vzdoroval sebevíc, nakonec mě přesvědčil. Pěkně otcovsky, pár pohlavků stačilo. Mýtus ruské literatury byl nakonec silnější než všechny mé obavy. Kuchtíkovi to všechno vyšlo – je tříhvězdičkový.

Té hvězdné noci na Visle jsem se strašidelně opil a zvracel do řeky...

Potom ke mně přisedla čtyřprsá tetovaná dívka s dlouhou šíjí a dýňovitě protáhlou hlavou a thajskou angličtinou mi navrhl, že by mi zpříjemnila noční samotu. Odpověděl jsem, že dávám přednost klasice. Mlčky zacvakala svítivými kopýtky a odešla. Načež mě okamžitě oblehly dvě *obyčejné* místní.

„Na Süßer, so einsam? Brauchst du Gesellschaft?“¹

„Warum nicht? Setzt euch doch, Mädels.“²

Tak se posadily. Jedna mi hned rukou vjela do rozkroku:

„Wie geht's deinem Yul Brynner?“³

Takový ten obhroublý berlínský styl mi sedí:

„Ganz gut! Er wartet auf euch.“⁴

Přísně vzato kromě hlavního světového jazyka mluvím obstojně francouzsky, německy a bavorsky, slušně ovládám maďarštinu a polštinu a s pomocí blechy čtu ještě v dalších dvanácti jazycích. Zato s mluvenou ruštinou mám potíže. Je to přirozené, protože potkat dnes ruského rodilého mluvčího je velmi těžké. Rusy jsem naposledy viděl v dětství, když k nám do Budapešti přijížděli za prací. Měli to tehdy velice svízelné, jelikož jejich Titanic jménem Postsovětské Rusko se potápěl. Jako kluk jsem od jednoho přiožralého Rusáčka slyšel cosi jako zpověď. Srovnával Rusy se Židy: jedny prý Bůh zbavil vlasti a rozptýlil je po celém světě za to, že

¹ Nejsi smutnej, cukrouši? Nešikla by se společnost?

² To by šlo. Posadte se, holky.

³ Jak se vede tvému Yulu Brynnerovi?

⁴ Výborně! Už se vás nemůže dočkat.

ukřižovali Krista, druhé zase za to, že ukřižovali Člověka: „Sami v sobě jsme ukřižovali samy sebe, jednoduše ukřižovali!“ opakoval donekonečna. „Proto nás polyká černá díra!“ Musím se přiznat, že tenkrát jsem nechápal, co má na mysli. Tomu jsem porozuměl až později. Jenže jakmile Rusové ztratili svůj svět neboli *mip*, rychle se asimilovali. A je třeba říct, že se v životě zařídili přinejmenším stejně dobře jako kdokoli jiný – tři známí book'n'grill chefs, kteří grilují výhradně na anglických románech, mají ruská příjmení. A před jedním z nich, Leo Volkoffem, jsem ochoten dokonce pokleknout. Je to mládenec možná o deset let mladší než já, ale je to hvězda celé naší Kuchyně. Jeho loňské štedrovečerní menu na Virginii Woolfové – celý ohňostroj chutí, který vytvořil díky filetům z divokých ptáků a říčních ryb, mistrovsky zapečených s ovocem a zeleninou – bylo famózní. A říká se, že když za velebných zvuků Brittenova Hymnu k Matce Boží pod Leovým roštem planul Orlando, dámy plakaly. Takže je, věru je, na koho se dorovnávat...

Myslitelný je ale i úrok od vrcholů někam stranou.

Jak říkával Zokal, odpustitelné je jednou v životě grilovat třeba na banalitě, ale rozhodně ne na literatuře druhořadé. Je to paradoxní, ale moudré varování! Náš učitel byl velmi přísný.

Co je to banalita?

Trubač (případně šumař) na střeše a jeho ostře řezaný nezávislý profil na pozadí ohnivého slunce západu (nebo východu); smutný (nebo veselý) klaun, jehož skutečné slzy (či úsměv) svět neuvidí; mladá (popřípadě postarší) hrdinka, zmučeně hledící do oken odjíždějícího (příjíždějícího) vlaku, která si mráкотně opakuje: „Tak přece jen odjel (přijel)...“

Kdežto druhořadá literatura?

Obrovitý barman, bohorovný jako skalisko a svírající v zubech neodmyslitelné párátka, podává Stephenovi desetidolarovku a k tomu broukne: „Hele, běž si koupit něco k žrádлу, ty sráči!“; nebo nahý nevzhledný mužíček, který si před zrcadlem žmoulá úd a k tomu šeptá: „Pročs mi zahnula, ty kurvo?“; anebo dejme tomu dívčina s klukovským účesem vlekoucí po hrbolaté dlažbě k autobusovému nádraží kufr a zběsile mumlající: „Však já se eště vrátím, určitě se vrátím, ale jen proto, abych plivla na vaše hroby!“

Objednal jsem holkám koktejly a začal smlouvat o ceně. Jako většina *čtoucích* kuchařů jsem svobodný. Všeobecný názor, že všichni book'n'grillers jsou jeden vedle druhého buzeranti, neodpovídá skutečnosti. Taký banalita. A totéž maloměšťáci už nějakých tři sta let soudí o baletácích. Buzerantů je mezi námi zhruba stejně jako v každé jiné pánské pospolitosti.

Já sám dávám přednost vietnamským děvkám. Tentokrát ale musely postačit i Evropanky. Za půl hodiny už jsme byli v hotelu a ty ženské, placené v poctivé britské měně, mi to udělaly *moc pěkně*.

14. března

Ráno: Den začal koupelí, snídání a cestou pro zboží. *Dřevo* mi vždy přivezou tam, kam si řeknu. Když jsem byl obyčejný kuchař, trmácel jsem se po tajných trzích. Jednou v Padově jsem na knižním tržišti chytil pár kulek do ramene. Když je špatné počasí, rameno se pravidelně ozve. Dnes jsem ve zcela jiném postavení a můžu si ledacos dovolit. Jen si vybírám, knihu mi až na místo dopraví *pošták*. Antikváře mám výborné, obchoduju s nimi už dva roky. Nejdřív jedu metrem a pak si přímo na ulici chytím taxíka. Vystoupím – a zastavím dalšího. Já vím, je to staromódní, zvyk z minulosti, kdy jsem si nakoupené knihy vozil sám. Bývaly to divoké časy...

Na takových cestách se člověk má jistit, na to jsem vždy kladl důraz. Po oněch dvou kulkách, třech domovních prohlídkách, třech „dekách“ a čtyřech normálních nakládačkách. Opatrného i pámbu chrání!

Kreuzberg. Podzemní parkoviště. Podlaží -4, auta žádná.

Pomáhají mi i mé *chytré* blechy. Mám tři – červenou, modrou a zelenou. Červená je nejdůležitější, ta kontroluje mou psychosomatiku + mě orientuje v čase + mi přidává důvtip. Je to drahá hračka sedmé generace a do Varolova mostu v mém mozku skočila před půl rokem za sto tisíc v nových penězích. Navigační modrá se mi pase ve vlasech. Zelená, informačně-komunikativní, zase žije v uchu. *Měkké* ochočené *chytrolíny* už dávno nepoužívám. Na celé tohle postupně získané bleší stádečko jsem nakonec vynaložil svůj příjem za půldruhého roku. Díky němu jsem ale dodnes živ a zdrav. A navíc mám teď v hlavě VŠECHNO. S bleší pomocí můžu přednášet o nejnovějších teoriích temných polí, podrobně poreferovat o všech známých apokryfických evangeliích, za pomoci Kameja-

movy vzorce vyvrátit Schrödingеровu rovnici, poskytnout vyčerpávající návod k výrobě *chytrého* těsta anebo rovnou konkrétních blech. Kolik je ovšem sedmnáct krát devatenáct, vám z hlavy rozhodně neřeknu, a co je interference, už taky nedám dohromady. Marná sláva, takové mám za sebou školy. V kuchařském životě ovšem za vše vděčím svým blechám: když je třeba, napovědí, upozorní nebo člověka vyloženě zachrání. Vidí nejen všechny lidi kolem, ale dokonce i veškerý hmyz. Mé blechy mě už mockrát varovaly před nebezpečím reálných vši a blech, které po sobě v restauracích nechávali nečistotní zákazníci. Po válce je podobné havěti dost a dost. A v jednom aténském hotelu mě zachránily před štěnicemi.

Ted' si jen spokojeně cvrlikají, takže je všechno v pořádku.

Sotva za minutu se vynořuje bílý antikvářský džíp. Hned za ním černý džíp ochranky. Modrá blecha souhlasně vypískne. Jasně, všechno je v pořádku. Vynořuju se zpoza betonového sloupu. Bodyguardi se vyhrnuli ven a v rukou jim piští *chytrolíni*. Stejně je legrační dívat se dnes na staré akční bijáky, kde mají podobní chlapi v rukou pistole. Ty ted' nikdo nepotřebuje. *Měkký* přítel v hrsti je daleko důležitější než nějaká ruční zbraň...

Antikváři jsou dva – Marcel a Valíd, jeden Marokánec, druhý Egypťan. Ruské *dříví* mi vozí už pět let. Je třeba říct, že za tu dobu hodně vyrostli... Inu, sledují módu... A aby taky nevyrostli, když tu působí takoví mistři jako Rubinštejn, Volkoff nebo Macujava. A já vlastně taky nejsem k zahození... Marcel s Valídem na mně solidně vydělávají. Spolehlivým antikvářům platím dobře, protože mi to za to stojí. V našem byznysu je dokonce lepší přeláčet.

„Bonjour, Geza.“

„Salut, les mecs!“

„Ça va?“

„Nickel!“

S těmi dvěma mluvím francouzsky. Marcel je podsaditý chlapík s vyholenou hlavou. Hubeňour Valíd má hlavu taky vyholenou. Jsou oba dobře oblečení a je znát, jak si svého zevnějšku hledí. Beze slova otevírají zadní dveře džípu. Uvnitř leží dva kovové kufríky. Natahuju si bílé rukavice. Barevně tetované prsty antikvářů cvakají zámky:

„Voilà!“

Tentokrát je v nich Čechov... a Čechov. Čechov! Samý Čechov. Dvoje sebrané spisy + různé brožované povídkové sborníky. Ty jsou ideální pro účely rychlého *čtení* – tedy na krevety, žabí stehýnka nebo vepřové uši... Na Čechovovi griluju vždy velmi rád. Je to lehký autor. Svého času to byl spisovatel vyloženě masový a vycházel na laciném papíře střední gramáže. S tím není problém, protože nehoří ani příliš pomalu, ani příliš rychle, což je výborné při přípravě jídel z masa. Kupovat si sebrané spisy ale v plánu nemám. Jenže tohle je styl těch mládenců: zaskočit zákazníka něčím novým a pak mu to vecpat. I když si objednával něco docela jiného. S těmi se člověk fakt nenudí.

„Co chcete za tu Step?“ беру do rukou a otevírám vydání z roku 1908.

Panebože, jak ta nádherně voní. Tohle mám rád – otevřít *poleno* a nasát nosem aroma olověné sazby. Je to svět navždy zmizelý... „Podzimní soumrak Čechova, Čajkovského a Levitana...“ praví básník, jak mi hned napovídá blecha. A stejně je škoda, že není zvykem grilovat i na poezii – to bych s radostí připravil špičkový banket na raném Pasternakovi.

„Dva tácy.“

„A za Švédskou sirku?“

„Pětikilo.“

Chvilí jsme se handrkovali. Pak jsem koupil Step (na té udělám výborný steak pro jednoho amerického klienta) a čtyři samostatné povídkové sbírky (ty se budou hodit při pařížském turné). Na to, co jsem si opravdu objednal, se neptám. Při kontaktu s antikváři potřebujete hlavně trpělivost a výdrž. Jakmile začnete spěchat, ceny vyletí na dvojnásobek.

Tak jsem si dopřál pauzu.

Valdí s Marcelem si vyměnili významný pohled. Pak vytáhli ještě jeden kufřík, tentokrát o hodně menší. Cvaknutí zámečku – a je to tady: první vydání Mrtvých duší. Na tenhle kousek jsem čekal čtyři měsíce. Vzal jsem knihu do ruky. Je v dobrém stavu: pevná kartonová vazba, nažloutlý bezdřevý papír. Tohle *poleno* bude přímo ideááální na šťavnatý steak z roštěnce a stejně tak na

jakoukoli rybu. A za *čtení* na Mrtvých duších si úplně klidně můžu počítat i patnáct tisíc. Ale teď klid – žádný kvap a žádné zmatky. Mí antikváři jsou profesionálové, ty rohlíkem neopijete. Takže – nejdřív je rozhodně musíme pochválit:

„Tak tohle je skvělé, mládenci! Tomu říkám kniha! Cítím v kostech, že vám to muselo dát docela práci!“

Sebevědomě se pousmáli.

„Takovouhle krásku do lasa jen tak nedostaneš,“ ušklíbl se Valíd a vycenil oslnivě bílé zuby.

„Pásl jsme po ní půl roku,“ přikývl Marcel tak, jako by v kufříku ležela ussurijská tygřice.

Ona to vlastně je tygřice... v pevné vazbě z vrstveného kartonu, zanesená do Červené knihy všech knižních muzeí světa. Zalistroval jsem v ní:

„Doufám, že tentokrát se to obešlo bez brachiálního násilí...“

„No to nedoufej, Gézo!“ rozesmáli se oba.

„Cože, zase tekla krev?!“

„Tentokrát stačilo pár ran přes játra.“

„Zase už? Že si nedáte pokoj...“

No ano, v našem světě se stále ještě najdou lidé, kteří si vzácných knih váží tak, že je žádnému muzeu nesvěří, a přestože je to riskantní, přechovávají je doma. Zatímco antikváři takového kousky nakonec s radostí svěří mně. Lepší je ale se o detaily nezajímat, člověk aspoň líp spí.

„Tak kolik?“

„Patnáct.“

Smlouvat umím. To ty židovské geny. Hlavně to chce klid. A pravidelný dech. A pak pomalu listovat hebkými stránkami barvy té nejjemnější čajové růže:

„Mládenci, tahle kniha má cenu dvacet táců, a ne patnáct. Ale i kdybyste řekli pětadvacet a já je u sebe měl, tak vám je bez řečí vysolím, protože tohle je zatraceně cenné *poleno*. Jenomže momentálně u sebe mám jen třináct. Sezóna není právě nejskvělejší, to se musím přiznat. A do toho se přিপletly nějaké soukromé problémy, které mě přišly dost draho. Tři tácy vám dám za Čechova. Je to něco jako černý chleba, pro účely grilování skoro za pochodu. Takže to

nám zbývá deset. Mohl bych taky nechat Čechova Čechovem a koupit jen Gogola. Anebo se můžu jen mlsně olizovat a nekoupit nic.“

Zamysleli se – a já přitlačil:

„Večer z Evropy odlétám a na nejbližší měsíc mám dříví dost. Rozmyslete si to.“

Marcel úder odráží:

„Gézo... Borislav nebo Jackson daj patnáct bez smlouvání.“

Nenechám se vyvést z míry:

„To jistě! Jenže Jackson zrovna uvízl v Argentině s Lyonskou knihovnou, kdežto Borislav už druhý týden *čte* sebraného Tolstého třem francouzským rodinám. Což je nadlouho, protože jak sami víte, je to pomalý *čtenář*. Takže kmeti mají plno práce, kdežto omladina úspěšně griluje na levném Stříbrném věku – na Sologubovi, Bělem a Merežkovském... A pod roštem jim dobře hoří i bez Gogola. Nehledě na to, že na tohle *polínko* by si takoví cucáci netroufli. Takže trochu uvažujte, mládenci.“

Chvilku je ticho. Tihle dva se po sobě ani koukat nemusejí.

„Tak čtrnáct, Gézo.“

„Kluci... Třináct, a pláceme si.“

Na chvilku si skousnou rty, ale dlouho to netrvá.

„D'accord.“

Sevřel jsem Valíдовu pravici a předal mu peníze. Marcel mezi tím promnul *chytrolína* a během několika minut přijel poštácký pancéřovaný Hummer. Ven vyskákala ochranka, pištící *chytrolíny*, a za ní vystoupil z vozu i pošťák. Skoro pokaždé je to někdo jiný, jejich síť už pokryla celý svět. Ten dnešní je pomenší mládenec mexikánského vzezření. Jeho tvář nevyjadřovala nic. Pošťáci jsou naprosto spolehliví, protože žijí z nás, antikvářů a kuchařů. Jejich drsná nelítostnost vůči knižním pirátům je příslovečná. Z jednoho Rumuna, který doma ve sklepe vyrobil „první vydání Dona Quijota“, stáhli zaživa kůži, z té vyrobili vazbu a vzniklou knihu tomu nešťastníkovi položili do rakve pod hlavu. Na každé stránce té knihy byla jediná věta: Anathema maranatha – Buď proklet, náš Pán přišel. Lepší si s nimi nezačínat...

Blecha v našem kuchyňském pořadníku okamžitě vyhledává čas a místo, kde budou Mrtvé duše uplatněny – stačilo na to pár

vteřin. Sdělují Mexikánovi, kdy a kam je třeba *dříví* dodat. Můj pracovní harmonogram je obsazen na čtyři měsíce dopředu. (V případě velkého Volkoffa jsou to dokonce dva roky!) Ceny pošťáků jsou stabilní, takže nějaké smlouvání nemá smysl:

„Tác + cestovní výlohy.“

„D'accord.“

Podle zavedeného rituálu mám teď „zásilku“ pošťákovi předat v přítomnosti antikvářů. Ti mají stát za mými zády se zvednutými *zelenými chytrolíny*, což je signál zaručující pravost zboží. A to se taky děje. Obsah kufru se pošťákům nikdy neukazuje. Stříbřitý kufrík s Mrtvými dušemi se přestěhoval do rukou Mexikánových.

Za deset dní by se měl vynořit v Transylvánii.

Tiskneme si navzájem ruce a rozcházíme se.

Den: Poobědval jsem v suši-baru hotelu, objednal si taxi a odjel na letiště.

Berlín se mi zamlouvá svou rozlehlostí a velkoměstskou neagresivitou. Přes svou velikost je to klidné město. Přežil veškeré války. Tím všeobecným klidem se hodně podobá Budapešti, ale je mnohem rozmanitější – jsou tu čtvrti turecké, arabské, ruské i čínské. Četl jsem tu možná už čtyřicetkrát a pokaždé úspěšně. Lidé jsou tu rozšafní a úctyhodní...

Nečekaná překvapení jsou ale jinak v naší branži obvyklá. Na něco šokujícího musíte být připraveni vždycky. Třeba v Kantonu se jeden pár úplně svlékl, začal souložit a přitom pojídal cheeseburger, který jsem připravil na Lolitě. A jeden kolega v Maroku zažil s Paní Bovaryovou něco ještě onačejšího – *amour de trois*. Nemluvě o smutně proslulé vraždě těhotné ženy a tchyně při čtení Zločinu a trestu. A nanejvýš solidní kuchař dostal kvůli tomu šílenému idiotovi se sekerou patnáct let.

Také z berlínského letiště dýchá volný prostor a klid...

Jinak jsou pro nás letiště, hotely, nádraží či třeba půjčovny aut velice důležité. Samozřejmě to není žádný domov, přinejlepším jen taková předsíň... Už devátý rok nemám žádnou stálou střechu nad hlavou, jen několik velkých kufrů s oblečením a vybavením,

kteřé kočují po světě společně se mnou. A takhle žije každý book'n'grill chef. Mám šest cestovních pasů na různá jména a mé prsty, omlouvám se za ten šprým, mohou otisky měnit jako rukavice. S sebou mám stále taky své tři blechy, své věrné hlídací psy. Jedině díky tomuto způsobu života jsem stále ještě na svobodě. Je to zázrak, ale ten věčně trvat nemůže. Proto taky na osobní bezpečnost vydávám opravdu významné sumy – na technické novinky, senzibily, astrologu, zaříkávačky, řeholnické modlitby i úplatky úředníkům departmentu pro boj s book'n'grillem.

Zelená blecha mi šeptá, že u přepážky začala registrace na můj let, poslala mi zprávu o počasí v Tokiu a upřesnila další trasu. Modrá piští cosi o bezpečnostních rámech a sděluje, že také konstelace hvězd je příznivá. A červená, ta v mozku, mi jednoduše dělá *moc dobře*.

Letadlo bylo poloprázdné. Vypadalo to, že velké stěhování národů po druhé islámské revoluci a následné válce už pomalu končí. Což je skvělé, jelikož práce nás kuchařů bude klidnější. V dobách revolucí a válek musí gurmánství ustoupit do pozadí – lidi se potřebují elementárně nažrat...

Objednal jsem si tradiční jablečný džus se sodovkou. Za okénkem je vidět vysoké nebe nad oceánem mračen, připomínajících mozek Boží. Ale věřím já v Boha? Těžko říct... To spíš v zákruty svého osudu, rodící se vlivem vnějších a vnitřních (tedy mých vlastních) sil. Mezi vnějšími silami je občas přítomno cosi bíle zářícího. Říkejme tomu *Fatum*. Podstata tohoto jevu mi zatím není jasná, ale *cítím* ho. Možná se dokonce skládá z Temné materie, na niž je v těchto časech zvykem všechno svádět. Islámskou revoluci někteří ezoterici také vysvětlovali působením Temné materie. Pravda, politici jim tehdy moc nenaslouchali, v boji proti vlivům Temné materie lidstvo prozatím dává přednost bombám...

Já zatím přísně vzato věřím v prozřetelnost a ve své tři blechy.

Můj osud je spletitý. Narodil jsem se před třiatřiceti lety v Budapešti, v rodině běloruského Žida a polské Tatarky. Oba moji rodiče byli uprchlíci – otec před pravoslavnými fundamentalisty, matka před islámskými. Ti i oni tmáří s plnovousy vyžadovali od obyvatelstva lásku a pochopení, proto je nemilosrdně bombardovali,